

Coetzee op toneel: ernstig en relevant

Theater

Wachten op de barbaren van J.M. Coetzee door Toneelschuur Producties en Korzo. Gezien: 21/1, Toneelschuur Haarlem. Inl.: toneelschuur.nl

Door onze redacteur **Herien Wensink**

De barbaren staan aan de grens, en ze splijten het rijk in tweeën: is het oorlog of is vreedzaam samenleven mogelijk? Goed gezien, van regisseur Michiel de Regt, hoezeer J.M. Coetzee's allegorische roman *Waiting for the barbarians* (1980) van toepassing is op de huidige tijd, en op Europa's worsteling met de vluchtelingenstroom. Een slaperig grensstadje in een verre uithoek van het rijk staat al decennia onder het wellevende gezag van 'de Magistraat': een goedbedoelende grijsaard die kalmpjes richting zijn pensioen slentert. Zijn rustige leventje, dat hij vult met lezen en amateur-archeologie, wordt danig opgeschrikt door de komst van kolonel Joll, afgezant van het machtige 'Derde Bureau' in de hoofdstad. Joll arriveert met een imposante legereenheden, want de 'barbaren' in het grensgebied, door de magistraat altijd als onschuldige nomaden beschouwd, zijn plots als gevaarlijke vijanden bestempeld. Het duurt niet lang voor oorlogsmisdaden en geweld hun gruwelijke intrede doen.

De Regt maakt van *Wachten op de Barbaren*, een coproductie van Toneelschuur en Korzo, een hybride theatervorm van literair verteltoneel en dans. De knappe bewerking vat de overtuigende vertelstem van de ro-

Jan Paul Buijs als de magistraat, geflankeerd door drie danseressen, in 'Wachten op de barbaren'.

man in een compacte, stilistisch bijna even fraaie monoloog, gespeeld door Jan Paul Buijs. Buijs, met warrieger grijze pruik, wordt geflankeerd door drie danseressen, die onderliggende emoties, onuitgesproken thema's of plotlijnen illustreren, terwijl ze en passant zwijgend figureren in een reeks bijrolletjes. De redelijke stem van de magistraat contrasteert fraai met hun soms onbeheersbare lichamen: hun bewegingen zijn sensueel, bevreemdend. Zij vertegenwoordigen het exotisme, het vreemde, het

Waiting for the barbarians (1980) is actueel en stemt tot nadenken

onkenbare - dat de magistraat ondanks zijn menslievende aard ook angst inboezemt.

De vier bewegen zich rusteloos voort in het non-descripte decor: een verhoging met een scheur erin, bedekt met grijze houtpulp, en onder de voorstelling ligt een fraai bezwerende elektronische soundscape van Wilko Sterke, met mooie emotionele accenten van cello en contrabas.

Buijs is veel te jong en kwiek voor de rol van magistraat, maar hij vond een mooie spelingang waardoor je

dat gauw vergeet: die van zwierig-charmante allemansvriend. De magistraat stelt zich onderdanig op richting Joll en verwelkomt hem met een lichte buiging en een serviel lachje. Subtiel mengt Buijs daar nederigheid met arrogantie, want de magistraat voelt zich natuurlijk stiekem verheven boven de onbeschaafde bruit.

En daar zit hem ook het venijn van de roman. Staan goed en kwaad ogenschijnlijk glashelder tegenover elkaar, Coetzee en De Regt laten overtuigend zien dat de magistraat ook in de gerieflijke positie verkeerde om fatsoenlijk te *kunnen* zijn. Aan het eind van de wereld was hij vrij van dilemma's, hij werd nooit met 'de ander' geconfronteerd. Gebeurt dit wel, wanneer hij valt voor een mishandeld nomadenmeisje, dan verwacht het hem danig en bespeurt hij, behalve tedere gevoelens, ook een wreedheid in zichzelf die niet veel van die van Joll verschilt.

Bij Coetzee was dit een commentaar op liberale blanken die desondanks onderdeel waren van de apartheid. Bij De Regt zou je het als bedenkking kunnen zien bij de gemakzuchtige Guttmensch. Op afstand kunnen we harmonie en eenheid prediken, maar bij een confrontatie slaan onze zekerheid, wantrouwen en angst toe, en wat dan? Een sleutelzin uit het boek, in aangepaste vorm in het stuk, is dan ook: 'Ik was de leugen die het Rijk zichzelf in gemakkelijke tijden voorhoudt, hij de waarheid die het Rijk spreekt als het moeilijk wordt.'

Wachten op de barbaren is een sobere, ernstige, literaire voorstelling die tot nadenken stemt. Verzorgd, esthetisch en ambachtelijk. Enig minpuntje is misschien dat de productie iets te veel is als de magistraat zelf: netjes, en op veilige afstand.

FOTO SANNPEPER